

Společné stanovisko Ministerstva vnitra a Ministerstva financí k obecně závazným vyhláškám, kterými obce zavádějí poplatky za komunální odpad a které nenabýly účinnosti k 1. lednu 2023

Dle zjištění Ministerstva vnitra a Ministerstva financí došlo počátkem roku 2023 v řadě případů k situaci, kdy obce schválené obecně závazné vyhlášky, kterými zaváděly či měnily poplatky za komunální odpad, včas nevyhlásily ve Sbírce právních předpisů územních samosprávných celků a některých správních úřadů (dále jen „Sbírka právních předpisů“). Obecně závazné vyhlášky tak nabýly účinnosti až v průběhu roku 2023 poté, co byly ve Sbírce právních předpisů řádně vyhlášeny.

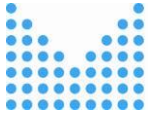
Ministerstvo vnitra ani Ministerstvo financí nejsou nadány pravomocí autoritativně vykládat právní předpisy. Tato pravomoc náleží především soudům, a to pouze při řešení konkrétních případů. S přihlédnutím k této skutečnosti lze poskytnout následující obecné stanovisko.

Dle zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, v platném znění, jsou obce na svém území oprávněny zavést obecně závaznou vyhláškou jeden ze dvou místních poplatků za komunální odpad, a to poplatek za obecní systém odpadového hospodářství nebo poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci.

Vzhledem k tomu, že poplatkovým obdobím poplatků za komunální odpad je kalendářní rok (poplatek se tedy vybírá zásadně za období od 1. ledna do 31. prosince), je žádoucí, aby obecně závazná vyhláška, kterou je poplatek zaváděn, byla účinná od počátku roku, ve kterém bude obec poplatek vybírat. Pokud je obecně závazná vyhláška účinná později, tedy v průběhu kalendářního roku, dochází fakticky k tzv. retroaktivitě právního předpisu.

Z hlediska teorie práva jsou rozlišovány dva druhy retroaktivity, a to retroaktivita pravá a nepravá. Pravá retroaktivita je dle nálezu Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2011, sp. zn. Pl. ÚS 53/10, stav, kdy právní norma působí vznik právních vztahů před její účinností za podmínek, které teprve dodatečně stanovila, nebo pokud dochází ke změně právních vztahů vzniklých podle staré právní úpravy, a to ještě před účinností nového právního předpisu. Obecně je pravá retroaktivita pokládána za nepřípustnou, neboť je v rozporu s principem právní jistoty a požadavkem legitimního očekávání. Pravá retroaktivita je přípustná pouze za zcela výjimečných okolností.

V případě nepravé retroaktivity nejde o zpětnou účinnost v pravém slova smyslu a souvisí s ochranou již nabytých subjektivních práv. Právní vztahy vzniklé před účinností nového právního předpisu se sice řídí původní právní úpravou, jejich změny a nově vzniklé skutečnosti, práva a povinnosti se však již posuzují podle úpravy nové. Tato nová právní úprava tak působí pouze do budoucnosti, ačkoli reguluje dříve vzniklé vztahy. Použití nepravé retroaktivity se obecně připouští.

Jak vyplývá z nálezu Ústavního soudu ze dne 12. července 2011, sp. zn. Pl. ÚS 9/08, nemusí změna právní úpravy daně v průběhu zdaňovacího období bez dalšího znamenat pravou retroaktivitu, ale může se jednat toliko o retroaktivitu nepravou. Použití nepravé retroaktivity (zejména v oblasti daňového práva) zásadně přípustné je, je-li to potřebné k dosažení zákonem sledovaného cíle a lze-li dospět k závěru, že při celkovém poměrování „zklamané“ důvěry v právo a významu a naléhavosti důvodů právní změny byla zachována hranice únosnosti.

Závěr:

Pokud nová obecně závazná vyhláška o poplatku za komunální odpad nabude účinnosti v průběhu kalendářního roku, přičemž tato navazuje na obecně závaznou vyhlášku o poplatku za komunální odpad z předchozího poplatkového období, mohlo by se při naplnění shora uvedených podmínek jednat o přípustnou nepravou retroaktivitu a na základě takovéto nové obecně závazné vyhlášky by bylo možné poplatky vybírat.

Ministerstvo vnitra a Ministerstvo financí na obce přesto apelují, aby obecně závazné vyhlášky zavádějící či měnící místní poplatky s ročním poplatkovým obdobím přijímaly a ve Sbírce právních předpisů vyhlášovaly včas, a to tak, aby tyto obecně závazné vyhlášky nabývaly účinnosti k 1. lednu. V opačném případě se obce vystavují aplikačním problémům a riziku závažných právních sporů, jejichž výsledky a dopady nelze předjímat.

V Praze dne 24. února 2023

Zpracoval: Odbor veřejné správy, dozoru a kontroly Ministerstva vnitra
Odbor 39 – Správní činnosti Ministerstva financí